ARBOUW voor gezond en veilig werken

A-blad Steigerbouw

Arbouw is door werkgevers- en werknemersorganisaties opgericht om de arbeidsomstandigheden in de bouwnijverheid te verbeteren. Binnen Arbouw participeren Bouwend Nederland, Federatie van Ondernemersorganisaties in de Afbouw (FOA), FNV Bouw en CNV Vakmensen.

© Stichting Arbouw 2008. Alle rechten voorbehouden.

De producten, informatie, tekst, afbeeldingen, foto's, illustraties, lay-out, grafische vormgeving, technische voorzieningen en overige werken van Stichting Arbouw ("de werken"), waarin substantieel is geïnvesteerd, zijn beschermd onder de Auteurswet, de Benelux Merkenwet, de Databankenwet en andere toepasselijke wet- en regelgeving. Behoudens wettelijke uitzonderingen mag niets daarvan worden verveelvoudigd, aan derden ter beschikking gesteld of openbaar gemaakt, zonder voorafgaande toestemming van Stichting Arbouw. Het bekijken van de werken en het maken van kopieën voor eigen individueel gebruik is toegestaan voorzover binnen de toepasselijke wet- en regelgeving aangegeven grenzen.

De woord- en beeldmerken op de werken zijn van Stichting Arbouw en/of haar licentiegever(s).
Het is niet toegestaan één of meerdere van deze merken en logo's te gebruiken zonder voorafgaande toestemming van Stichting Arbouw of de betrokken licentiegever(s).

Stichting Arbouw is niet aansprakelijk voor (de inhoud van) haar (informatie) producten, software daaronder mede begrepen, noch voor het (her)gebruik daarvan door derden. Stichting Arbouw is niet aansprakelijk voor fouten in (de inhoud van) haar (informatie) producten noch voor eventuele (gevolg)schade, van welke aard dan ook, die voortvloeit uit het (her)gebruik daarvan door derden.

Steigerbouw

Inhoudsopgave

Samenvating **5**

1. Het A-blad Steigerbouw **7**

2. Grenzen aan de lichamelijke belasting **8**
2.1 De Actie Limiet (AL) 8
2.2 De Maximale Arbouw Limiet (MAL) 8

3. Knelpunten en afspraken bij het steigerbouwen **9**
3.1 De zwaarste handelingen 9
3.2 De afspraken 9

4. Maatregelen voor gezond steigerbouwen **10**
4.1 Lichtere steigerelementen 10
4.2 Verbeteren van horizontaal en verticaal transport 10
4.3 Goed laden en lossen 11
4.4 Opslag op de werkplek 11
4.5 Afspraken over de teruggave van de steiger na gebruik 12
4.6 Afwisselen van werkzaamheden 12
4.7 Afspraken over bereikbaarheid van de projecten 12
4.8 Toepassen goede werktechniek 13
4.9 Kleding en persoonlijke beschermingsmiddelen 13

5. Zorgen voor goede arbeidsomstandigheden **15**
5.1 Risico's inventariseren en evalueren 15
5.2 Arbobesluit afdeling Bouwproces 15
5.3 Opleiding, voorlichting en instructie 15
5.4 Veilig steigerbouwen 15
5.5 EHBO en Bedrijfshulpverlening 16
5.6 Taakinstructie en werkoverleg 16
5.7 Preventieve bedrijfsgezondheidszorg 16
5.8 Toekomst: loopbaanontwikkeling 16
5.9 Tenslotte 17

6. Informatie **18**

7 Adressen **19**

Colofon 20

Samenvatting

Het handmatig transporteren, monteren en demonteren van steigerelementen is zwaar lichamelijk werk doordat het veel til- en sjouwwerk met zich meebrengt. Het veroorzaakt klachten aan de nek, rug, armen en benen. Het A-blad Steigerbouw bevat afspraken om de lichamelijke belasting van de steigerbouwer te verminderen.

Doelgroep
Werkgevers en werknemers die zijn betrokken bij het (de)monteren van steigers, maar ook de opdrachtgevers, ontwerpers, bestekschrijvers en fabrikanten van steigermaterieel en transporthulpmiddelen.

Probleembeschrijving
Het belangrijkste risico voor de steigerbouwer is lichamelijke belasting.
De zwaarste handelingen van een steigerbouwer zijn:
- horizontaal transport;
- verticaal transport;
- (de)monteren steiger.

Afspraken en maatregelen
De handmatig te verwerken steigerelementen moeten zo licht mogelijk zijn, voor zware steigerelementen geldt de MAL-grenswaarde van 23 kg.
(pagina 10)
- Gebruik van lichtere steigerelementen: schaf alleen steigermaterieel aan dat zo licht mogelijk is.

Het horizontale en verticale transport van de steigerelementen gebeurt zo mogelijk met behulp van transportmiddelen. (pagina 10)
- Verbeteren van horizontaal en verticaal transport: zet transporthulpmiddelen in voorkom zo zwaar handmatig til- en sjouwwerk.

De hulpmonteur en monteur steigerbouw bezitten een monteur A-diploma. De eerste monteur en voorman steigerbouw bezitten zowel het monteur A als monteur B-diploma. De uitvoerder steigerbouw beschikt ook over deze diploma's of over een gelijkwaardig opleidingsniveau. (pagina 13)
- Toepassen goede werktechniek: zorg voor een goede opleiding (monteur A en B-diploma) en training voor uw werknemers en houd toezicht.

Verbeter de organisatie of werkwijze (pagina 12)
- Goed laden en lossen: maak een los- en stapelplan waarin steigerelementen dicht bij de te bouwen steiger liggen. Plaats ook de pallets, rekken en beugels of vrachtwagens zo dicht mogelijk bij de te bouwen steiger.
- Opslag en werkplek: lever de steigerelementen direct op pallets, in rekken of in beugels zodat werknemers niet diep hoeven te bukken.
- Teruggave van de steiger na gebruik: maak de afspraak dat de steiger na gebruik schoon wordt opgeleverd.
- Afwisseling van werkzaamheden: breng zoveel mogelijk afwisseling in het werk van de steigerbouwer, dat is gezonder.
- Bereikbaarheid: zorg op het project voor een goede bereikbaarheid, een draagkrachtige ondergrond en goede transportwegen.

Verstrek persoonlijke beschermingsmiddelen
(pagina 13)
- Kleding en persoonlijke beschermingsmiddelen: stel kleding aangepast aan het seizoen beschikbaar evenals persoonlijke beschermingsmiddelen.

1 A-blad

Steigerbouw

In dit A-blad staan de afspraken die werkgevers en werknemers in de bouw hebben gemaakt om het monteren en demonteren van stationaire steigers te verlichten. Die afspraken gaan over alle steigerelementen zoals staanders, liggers, diagonalen, planken, roosters, trappen, vloerdelen en overige grote elementen.

Deze afspraken zijn gemaakt met inachtneming en ter nadere invulling van wat in de Arbowet en de Wet op de Ondernemingsraden is bepaald, zo ook ten aanzien van het voorgeschreven overleg met de werknemers in het bedrijf.

Met dit A-blad willen werkgevers en werknemers bereiken dat het monteren en demonteren van steigers minder belastend wordt. Hierdoor wordt de kans op ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid kleiner en kan de kwaliteit van het werk verbeteren. Voor het belastende werk worden in dit blad verschillende oplossingen genoemd.

Als het om handmatig transporteren van steigerelementen en het handmatig (de)monteren van steigers gaat, worden grenswaarden gesteld aan het gewicht van de steigerelementen. Deze grenswaarden mogen niet worden overschreden. Verder worden in dit A-blad aanbevelingen gedaan. Als deze aanbevelingen worden opgevolgd, komt dat de gezondheid en de veiligheid van de werknemers en de bedrijfstak ten goede. Vooral het zware til- en sjouwwerk moet en kan worden verminderd. Door meer mechanische hulpmiddelen in te zetten, is het mogelijk om de grenswaarde niet te overschrijden.

Het A-blad is niet alleen bedoeld voor werkgevers en werknemers die zijn betrokken bij het (de)monteren van steigers. Ook opdrachtgevers, ontwerpers, bestekschrijvers en fabrikanten van steigermaterieel en transporthulpmiddelen zullen meer rekening moeten houden met de afspraken die zijn gemaakt tussen werkgevers en werknemers.

Arbouw hoopt dat dit A-blad bedrijven zal helpen bij het verbeteren van de arbeidsomstandigheden bij het steigerbouwen. Niet alles kan van de ene op de andere dag veranderen, maar de aanbevelingen uit dit A-blad zijn een stap in de goede richting. In een aantal projecten bij steigerbouwbedrijven is gebleken dat de aanbevolen oplossingen ter vermindering van de lichamelijke belasting in de praktijk goed zijn te realiseren.

2 Grenzen
aan de lichamelijke belasting

Belangrijke oorzaken van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid in de bouwnijverheid zijn klachten en aandoeningen van het houdings- en bewegingsapparaat als gevolg van te zware lichamelijke belasting. Om deze problematiek terug te dringen, heeft de bedrijfstak voor de ontwikkeling van A-bladen limieten opgesteld voor fysieke belasting.

2.1 De Actie Limiet (AL)

De Actie Limiet is een gezondheidskundige norm. Deze limiet geeft aan dat heel weinig werknemers kans hebben op gezondheidsklachten. Allereerst wordt gestreefd naar het halen van de Actie Limiet met technische en organisatorische maatregelen. Is dit niet haalbaar dan wordt een Maximale Arbouw Limiet vastgesteld.

2.2 De Maximale Arbouw Limiet (MAL)

Dit is de lichamelijke belasting die een medewerker mag ondergaan, waarbij alle maatregelen zijn genomen die gezien de stand van de techniek en de organisatie in de bedrijfstak of branche mogelijk zijn.

Groen: de belasting ligt op of onder de Actie Limiet (AL): de kans op gezondheidsschade is klein.

Oranje: de belasting ligt tussen de Actie Limiet (AL) en de Maximale Arbouw Limiet (MAL): er is kans op gezondheidsschade: neem maatregelen op in het Plan van Aanpak.

Rood: de belasting ligt boven de Maximale Arbouw Limiet (MAL): de kans op gezondheidsschade is groot, zodat er direct maatregelen moeten worden genomen.

3 Knelpunten en afspraken bij het steigerbouwen

Bij het steigerbouwen zijn het handmatig transporteren, monteren en demonteren van steigerelementen belangrijke oorzaken van klachten en aandoeningen van nek, rug, armen en benen.

3.1 De zwaarste handelingen

De lichamelijk zwaarste handelingen zijn de volgende:

Horizontaal transport
Knelpunten:
- dragen steigerelementen

Verticaal transport
Knelpunten:
- tillen steigerelementen

(De)monteren steiger
Knelpunten:
- tillen steigerelementen;
- duwen en trekken bij plaatsen van vloerdelen;
- duwen en trekken bij verankeren van de steiger.

Een groot deel van het ziekteverzuim van de steigerbouwers wordt door deze knelpunten veroorzaakt. Om de werkomstandigheden van de steigerbouwers te verbeteren, zijn er afspraken gemaakt tussen de werkgevers- en werknemersorganisaties.

3.2 De afspraken

- Het horizontale en verticale transport van de steigerelementen, met uitzondering van het daadwerkelijke monteren en demonteren, gebeurt zo mogelijk met behulp van transporthulpmiddelen.

- De handmatig te verwerken steigerelementen moeten zo licht mogelijk zijn, voor zware steigerelementen geldt de MAL-grenswaarde van 23 kg. Deze grenswaarde geldt voor tweehandig te monteren steigerelementen. Steigerelementen zwaarder dan 23 kg moeten door twee steigerbouwers worden ge(de)monteerd.

- De hulpmonteur en monteur steigerbouw bezitten een monteur A-diploma (de hulpmonteur mag nog in opleiding voor dit diploma zijn). De eerste monteur en voorman steigerbouw bezitten zowel het monteur A als monteur B-diploma. De uitvoerder steigerbouw beschikt ook over de monteur A en B-diploma´s of over een gelijkwaardig opleidingsniveau, bijvoorbeeld steigerinspecteur.

4 Maatregelen voor gezond steigerbouw

Er zijn verschillende manieren om het werk van de steigerbouwer lichter te maken. Oplossingen zijn te onderscheiden in gebruik van lichtere of verbeterde materialen, het gebruik van meer hulpmiddelen voor verticaal en horizontaal transport en in de verbetering van de organisatie of werkwijze. De volgende maatregelen worden aanbevolen.

4.1. Lichtere steigerelementen

Schaf in principe alleen steigermaterieel aan dat zo licht mogelijk is. Met name de steigerelementen die het meest worden gebruikt, zouden zo licht mogelijk in gewicht moeten zijn (tot max. 23 kg). Elementen die weliswaar lichter zijn dan 23 kg, maar die door hun aard of afmetingen veel belastender zijn om te verwerken, moeten op termijn worden vervangen door lichtere elementen, dan wel met twee personen worden verwerkt. Voorbeelden hiervan zijn: stalen ladders van 3 m of langer en stalen roosters van 2,5 m of langer. Weinig gebruikte elementen mogen eventueel zwaarder zijn dan 23 kg. Omdat dit er weinig zijn, is het niet zo moeilijk te organiseren dat ze met twee man worden getild. Door duidelijke waarschuwingsstickers of een andere aanduiding op deze steigerelementen, kunnen werknemers snel herkennen dat deze meer dan 23 kg wegen en dus met twee man moeten worden getild. Vraag fabrikanten om lichter steigermaterieel en blijf ernaar vragen, ook als ze het (nog) niet aanbieden.

Lichtere steigerelementen
Oplossing(en) door: steigerbouwbedrijf, fabrikant
Randvoorwaarden: geen
Toepassing: bij alle soorten steigers
Rendement: sneller werken
Arbo-effect [1]) lichamelijke belasting: ++

4.2. Verbeteren van horizontaal en verticaal transport

Een andere manier om het werk te verlichten, is het inzetten van transporthulpmiddelen. Hierdoor hoeft er minder met de hand te worden getild en gesjouwd. De inzet van transporthulpmiddelen kost geld. Daar staat tegenover dat de aan en afvoer van de steigerelementen met deze hulpmiddelen veelal sneller en dus goedkoper is. Er zijn verschillende mogelijkheden om het horizontaal en verticaal transport te verbeteren. Er zijn verschillende hulpmiddelen beschikbaar zoals: heftrucks, verreikers, ladderwagens, kranen, tractors met platte wagen, liften, takels, hijslieren en (hand)karren.

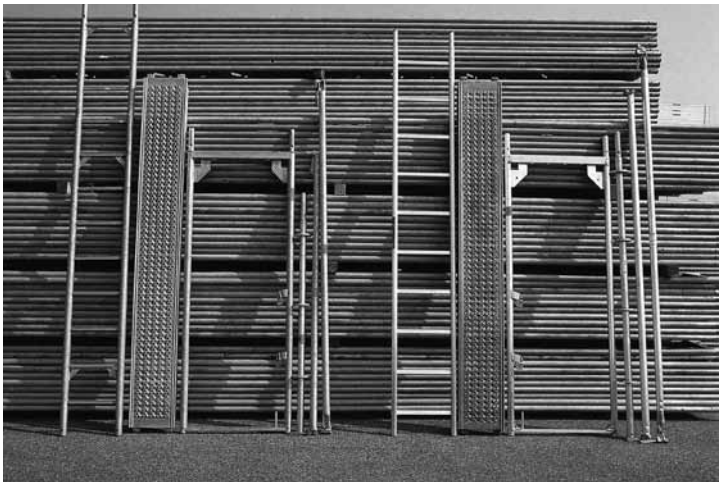

Lichte, aluminium steigerelementen

Het gebruik van een hijslier om het werk te verlichten is goed. Let op: bij het werken op hoogte moet adequate valbeveiliging worden gedragen/gebruikt, deze situatie is niet veilig.

[1]) *Arbo-effect: wanneer door toepassing van de maatregel een knelpunt verschuift van "oranje" naar "groen"wordt dit met een + aangegeven; een verschuiving van "rood" naar "oranje" met een ++ en een verschuiving van "rood"naar "groen" met een +++.*

Verbeteren van horizontaal en verticaal transport
Oplossing(en) door: opdrachtgever, steigerbouwbedrijf Randvoorwaarden: zorg dat er een toegankelijke, goede stevige en vlakke ondergrond is waarover het materieel kan worden vervoerd. Bijvoorbeeld door het neerleggen van stalen rijplaten. Toepassing: bij alle soorten steigers Rendement: sneller werken Arbo-effect lichamelijke belasting: ++

4.3. Goed laden en lossen

Door verstandig te laden en lossen kan er veel werk worden bespaard. Maak daarom een los- en stapelplan waarin de benodigde steigerelementen dicht bij de te bouwen steiger liggen en bespreek dit plan met de opdrachtgever. Plaats eveneens de pallets, rekken en beugels of de vrachtwagens zo dicht mogelijk bij de te bouwen steiger. Wanneer nodig moeten er verhardingen of bouwwegen worden aangelegd. Zorg dat verkeersregels naar en rond de laad-/losplaats duidelijk zijn. Meld tijdig aan de opdrachtgever wanneer de vrachtauto komt.
Laad en los alleen met daarvoor bestemd materieel. Hijsmaterieel moet gekeurd en gecertificeerd zijn. Degenen die kranen en hijswerktuigen bedienen, moeten gediplomeerd of voldoende deskundig zijn. Zij die lasten aanpikken moeten instructie hebben gekregen.
Geef bij zware lasten duidelijk aan wat het gewicht is. Dat maakt duidelijk of overbelasting van hijsgereedschappen tot de gevaren behoort.
Zorg dat duidelijk is wat de maximale stapelhoogte is van jukken, rekken, bakken etc. Borg de lasten goed zodat er geen onderdelen uit kunnen vallen.

Nette bufferopslag

Goed laden en lossen
Oplossing(en) door: steigerbouwbedrijf, materieeldienst Randvoorwaarden: begaanbare ondergrond Toepassing: bij alle voorkomende steigermontage en -demontage werkzaamheden Rendement: sneller werken Arbo-effect lichamelijke belasting: ++

Als er een laad-/losbordes wordt gebruikt, moet in het laad-/losplan de maximale belasting ervan zijn berekend. De steigerbouwers moeten hiervan op de hoogte zijn. Zorg ervoor dat het laad/los bordes is verankerd.
Maak afspraken met het magazijn over het til-vriendelijk laden van de pallets, de rekken en beugels en de vrachtwagens. Stapel de elementen zo, dat wat het eerst moet worden gebruikt ook het eerst kan worden gepakt.

4.4. Opslag op de werkplek

Lever de steigerelementen direct op pallets, in rekken of in beugels aan zodat je later niet zo diep hoeft te bukken om de elementen te pakken. Dat bespaart werk, tijd en is minder vermoeiend en belastend.

Opslag op de werkplek
Oplossing(en) door: steigerbouwbedrijf, materieeldienst, steigerbouwer Randvoorwaarden: goede planning van de tussenopslag Toepassing: bij alle projecten Rendement: sneller werken Arbo-effect lichamelijke belasting: +

Opslag op de werkplek

4.5. Afspraken over de teruggave van de steiger na gebruik

Maak met de opdrachtgever de afspraak dat hij de steiger na gebruik weer schoon oplevert. Steigerbouwers hoeven dan niet eerst het materieel schoon te maken voor ze met het demonteren van de steigers kunnen beginnen. Dit voorkomt extra, niet voorzien werk, dat het halen van de planning belemmerd. Deze afspraken moet de opdrachtgever overeen komen met de gebruikers van de steiger.

Afspraken over de teruggave van de steiger na gebruik
Oplossing(en) door: opdrachtgever, steigerbouwbedrijf, gebruikers
Randvoorwaarden: geen
Toepassing: in alle steigerbouwprojecten
Rendement: sneller werken
Arbo-effect lichamelijke belasting: +

Zo hoort het niet

Zo hoort het wel

4.6. Afwisselen van werkzaamheden

De lichamelijke belasting van het steigerbouwen kan eenzijdig zijn. Zorg er daarom voor dat het lichaam niet steeds op dezelfde manier wordt belast. Breng zoveel mogelijk afwisseling in het werk van de steigerbouwer, dat is gezonder. Bij steigerbouwen wordt degene die halverwege de steigerelementen aanpakt en doorgeeft meestal het zwaarst belast. Probeer deze werkzaamheden af te wisselen. Doe dit wel in goed overleg. Door de wisselende belastingen per werksoort leidt het afwisselen van werkzaamheden tot een gevarieerder belastingspatroon waarbij de belasting wordt gespreid.

Afwisselen van werkzaamheden
Oplossing(en) door: steigerbouwbedrijf
Randvoorwaarden: iedereen moet alle werkzaamheden kunnen uitvoeren en daarom eventueel deelnemen aan enkele opleidingen
Toepassing: bij alle voorkomende steigermontage en -demontage werkzaamheden
Rendement: neutraal
Arbo-effect lichamelijke belasting: +

Voorkom eenzijdige belasting en wissel werkzaamheden af

4.7. Afspraken over bereikbaarheid van de projecten

Met name bij nieuwbouw worden vaak steigers gebouwd op plaatsen die slecht begaanbaar en bereikbaar zijn (bijvoorbeeld geen verharde bodem, sleuven en obstakels). De steigerelementen kunnen dan niet met een transportmiddel voor het project worden gebracht. Hierdoor moet een deel van het

transport van de steigerelementen onnodig met de hand gebeuren. Dit is zwaar werk en kost tijd. Goede bereikbaarheid, een draagkrachtige ondergrond en goede transportwegen zijn voorwaarden voor mechanisch transport van de steigerelementen. Het steigerbouwen wordt minder zwaar wanneer er in de projecten garanties over de bereikbaarheid worden vastgelegd. Door Arbouw/SBR is een checklist voor de beoordeling van de begaanbaarheid uitgegeven.

Afspraken over bereikbaarheid van de projecten
Oplossing(en) door: opdrachtgever
Randvoorwaarden: goede beheersing van de planning
Toepassing: bij alle projecten
Rendement: sneller werken
Arbo-effect lichamelijke belasting: ++

Goede transportwegen zijn noodzakelijk voor mechanisch transport van steigerelementen

4.8. Toepassen goede werktechniek

De steigerbouwers kunnen door het toepassen van een goede werktechniek ook een bijdrage leveren aan het minder zwaar maken van het werk. In de opleiding 'Monteur-A-steigerbouwer' zal een goede werktechniek moeten worden aangeleerd. Elkaar aanspreken, toezicht houden, werkoverleg en/of toolboxmeetings kunnen bijdragen om de werktechniek te ondersteunen. Belangrijke regels van een goede werktechniek zijn:

- de steigerelementen zo dicht mogelijk bij het lichaam vast te houden;
- draaibewegingen met de arm te maken in plaats van met de pols;
- de steigerelementen vast te pakken op hun balanspunt (bij een steigerpijp: in het midden);
- zoveel mogelijk tweehandig tillen en de handen niet te dicht bij elkaar plaatsen;
- beperk het draaien, rekken en buigen met de romp en vervang dit door de voeten te verplaatsen.

Toepassen goede werktechniek
Oplossing(en) door: steigerbouwer, steigerbouwbedrijf, opleidingsbedrijf
Randvoorwaarden: goede opleiding, training en toezicht
Toepassing: bij alle projecten
Rendement: neutraal
Arbo-effect lichamelijke belasting: +

Toepassen van een goede werktechniek maakt het werk minder zwaar

4.9. Kleding en persoonlijke beschermingsmiddelen

Steigerbouwers staan bloot aan weer en wind. Werkkleding, aangepast aan het seizoen, is daarom van groot belang. Maar maak ook afspraken over het werken in ongunstige weersomstandigheden.
Op de kleding kan een klasse zijn aangegeven voor de mate van waterdichtheid en voor de mate van waterdampdoorlaatbaarheid. Voor blootstelling aan chemicaliën is specifieke kleding noodzakelijk die is afgestemd op de stoffen waarmee op de werklocatie wordt gewerkt. Het bedrijf moet erop toezien dat iedereen goede werkkleding draagt en dat deze ook voldoet aan de eisen van de opdrachtgever. Als werken met beschermende kleding noodzakelijk is, moet de werkgever deze aan de betreffende steigerbouwers ter beschikking stellen. Een goede drooggelegenheid zorgt ervoor dat natte kleding snel weer droog is.
Verbetering van werkkleding zoals het innaaien van waterdichte schoudervullingen in de overall, kan

ook een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van schouderklachten.
Wanneer er in de winter bij vorst doorgewerkt wordt, moet volgens de CAO een specifiek kledingpakket aan de steigerbouwer ter beschikking worden gesteld. Dit kledingpakket bestaat uit: twee helmmutsen, twee thermische onderbroeken met lange pijpen, twee thermische hemden met lange mouwen en twee paar thermische sokken.
Goede schoenen zijn belangrijk. Voor steigerbouwers is evenals bij de andere beroepen in de bouw veiligheidsschoeisel (type S3) noodzakelijk.
Met het oog op vallende voorwerpen moet een veiligheidshelm worden gedragen. Hierbij gaat de voorkeur uit naar een helm met linnen binnenwerk, een leren zweetband en een kinband. Om het risico op vallend gereedschap te beperken, moeten gereedschapstassen aan een riem worden gebruikt.
Handschoenen bieden een goede bescherming van de huid. Ze moeten slijtvast, gripvast en warm zijn. Het is van groot belang dat de maat goed is. Kies bij voorkeur een type met een 'ademende' rug en een griplaag aan de binnenzijde.
Afhankelijk van de locatie waar de steigerbouwer werkt, kan het nodig zijn andere persoonlijke beschermingsmiddelen te gebruiken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gehoorbescherming.

In de zomer is bescherming van de huid tegen zon belangrijk. Gebruik op de blootgestelde huid een goed beschermende zonnecrème en gebruik bescherming in de nek.

Gebruik veiligheidsgordels op plaatsen waar onvoldoende afscherming is. Moderne lichtgewicht veiligheidsgordels zijn prettiger en lichter te dragen dan de klassieke zware modellen. Vooral bij plaatsgebonden werk kan dit goed; gebruik een korte lijn met demper en speciale haak of span, bij mobiel werk draagkabels waar de veiligheidslijnen aangehaakt worden met een geremde katrolverbinding.

Kleding en persoonlijke beschermingsmiddelen
Oplossing(en) door: steigerbouwbedrijf
Randvoorwaarden: tijdige beschikbaarheid en juist gebruik
Toepassing: bij alle voorkomende steigermontage en -demontage werkzaamheden
Rendement: neutraal
Arbo-effect veiligheid: +

Goede werkkleding en persoonlijke beschermingsmiddelen zijn noodzakelijk om het werk veilig en gezond te kunnen uitvoeren

5 Zorgen voor goede arbeidsomstandigheden

Er zijn in dit A-blad veel punten genoemd die de gezondheid en de veiligheid bij het werk positief kunnen beïnvloeden. Als de hele branche zich hieraan zou houden, zou er al veel zijn bereikt. Toch kan en moet er volgens de arbowet- en regelgeving nog meer gebeuren.

5.1 Risico's inventariseren en evalueren

Alle bedrijven in Nederland, groot en klein, zijn verplicht na te gaan welke risico's hun werknemers lopen bij het werk. Als er zaken niet in orde zijn (bijvoorbeeld te zwaar tillen, blootstelling aan schadelijke stoffen of aan te hoge geluidsniveaus) dan dienen maatregelen te worden genomen.
Voor het beoordelen van de arborisico's zijn er verschillende instrumenten, zoals de RI&E MKB Bouwnijverheid. Daarmee kan op een eenvoudige wijze inzicht worden verkregen in de arborisico's van uw bedrijf.
De bedrijven kunnen met de RI&E MKB Bouwnijverheid zelf de risico's beoordelen zonder inschakeling van een arbodienst. Voor bedrijven met meer dan 25 werknemers moet het resultaat dan wel worden getoetst door een gecertificeerde arbodienst of arbokerndeskundige.

5.2 Arbobesluit – afdeling Bouwproces

Op grond van het Arbobesluit moet al in de ontwerpfase van een bouw- of onderhoudsproject rekening worden gehouden met de gezondheid en veiligheid van de werknemers op de werkplek. Alle betrokken partijen moeten door een goede coördinatie en samenwerking ervoor zorgen dat er veilig en gezond wordt gewerkt. Bij grote en/of risicovolle projecten moet een veiligheids- en gezondheidsplan worden opgesteld. Tevens moet er een 'coördinator ontwerpfase' worden benoemd door de opdrachtgever en een 'coördinator uitvoeringsfase' door een van de aannemers. Gespecialiseerde aannemers of nevenaannemers zijn verplicht de aanwijzingen van deze 'coördinator uitvoeringsfase' op te volgen. De coördinator zal onder meer vragen naar de verhoogde risico's bij het werk en naar de maatregelen die u hebt getroffen ter bescherming van uw werknemers en derden. U moet daarbij beoordelen of de maatregelen, zoals die zijn vastgelegd in het kader van de risico-inventarisatie en -evaluatie in uw bedrijf, ook voor het project doeltreffend zijn en/of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

5.3 Opleiding, voorlichting en instructie

Vakbekwaamheid bevordert veilig, gezond en efficiënt werken. Een goede opleiding is dan ook van groot belang. Ontwikkeling van nieuwe werkmethoden maakt het regelmatig opfrissen van kennis en vakbekwaamheid noodzakelijk. Het is bovendien verplicht op grond van de Arbeidsomstandighedenwet.
Goede voorlichting en instructie zijn een vereiste. Vaak wordt die verstrekt door de voorman, de uitvoerder of door een ervaren werknemer. Zij kunnen de nieuwkomers wegwijs maken en wijzen op het belang van veilig en gezond werken en het toepassen van de juiste tiltechnieken en werkmethoden. Dit A-blad kan daarbij een hulpmiddel zijn.
Een goede (vak)opleiding met ruim aandacht voor veilig en gezond werken is eveneens van groot belang. De hulpmonteur en monteur steigerbouw moeten een monteur A-diploma bezitten (de hulpmonteur mag nog in opleiding voor dit diploma zijn). De eerste monteur en voorman steigerbouw bezitten zowel het monteur A als monteur B-diploma. De uitvoerder steigerbouw beschikt ook over de monteur A en B-diploma´s of over een gelijkwaardig opleidingsniveau, bijvoorbeeld steigerinspecteur.

5.4 Veilig steigerbouwen

Het laden, lossen, monteren en demonteren van steigers moet zodanig zijn georganiseerd dat de steigerbouwers daarbij geen veiligheidsrisico's lopen. Het steigerbouwbedrijf, de uitvoerder en de opdrachtgever kunnen daaraan een belangrijke bijdrage leveren door een beleid te voeren dat het ontwikkelen en handhaven van een cultuur van 'veilig werken' bevordert. Tegenwoordig verlangt de opdrachtgever steeds vaker van een steigerbouwbedrijf dat dit een VCA-certificaat heeft. Het VCA-certificaat geeft aan dat het bedrijf over een intern arbozorgsysteem beschikt waarbij ondermeer de veiligheid goed is gewaarborgd in procedures en maatregelen.
Op bedrijfsniveau wordt in het plan van aanpak op basis van de risico-inventarisatie en -evaluatie aandacht besteed aan de te nemen maatregelen met

betrekking tot de gezondheid en de veiligheid van steigerbouwers. Op projectniveau wordt dit in het V&G-plan vastgelegd. Taak-Riscio-Analyses (TRA's) kunnen onderdeel uitmaken van dit V&G-plan. Bij het steigerbouwen is een toezichthouder verplicht. Ook in de gebruiksfase van de steiger is een toezichthouder nodig. De toezichthouder heeft hiertoe een specifieke opleiding doorlopen ('Deskundig Toezichthouder Steigerbouw') en is daardoor goed op de hoogte van de soorten steigers, hun veiligheidseisen en de risico's en maatregelen om veilig de steigers te monteren en demonteren. In de 'Richtlijn steigers' van de VSB/Bouwend Nederland worden alle eisen voor veilig bouwen en gebruik van de steiger opgenomen.
In het werkoverleg moet er steeds aandacht zijn voor de risico's die onlosmakelijk met het steigerbouwen zijn verbonden.

5.5 EHBO en Bedrijfshulpverlening

De wet schrijft voor dat de bedrijfshulpverlening op de werkplek vastgelegd moet zijn in de vorm van een op schrift gesteld noodplan. Werknemers moeten op de hoogte zijn van de inhoud van het plan en moeten weten wat ze in noodgevallen moeten doen. Een werknemer met een EHBO-diploma op het werk is wenselijk. EHBO-kennis en vaardigheden moeten door oefeningen en/of cursussen worden bijgehouden. Een EHBO-trommel moet op een bij iedereen bekende plaats in de directe nabijheid van het werk aanwezig zijn.

5.6 Taakinstructie en werkoverleg

Voor welke verbeteringen ook wordt gekozen, het is altijd belangrijk om de werknemers hierbij te betrekken. Het werkoverleg is een goede gelegenheid om gezamenlijk na te gaan op welke manier het steigerbouwen in het bedrijf het beste lichter en veiliger kan worden gemaakt. Diverse bedrijven maken gebruik van taakinstructies om zaken op het gebied van veiligheid en gezondheid te bespreken. Een taakinstructie is het in teamverband doornemen van het werk waar men straks samen aan gaat beginnen. Zo'n bespreking kan bijvoorbeeld plaatsvinden voor aanvang van het werk. In deze bespreking zal men ook moeten letten op gezond en veilig werken. Naast taakinstructie kan ook het werkoverleg bijdragen tot betere arbeidsomstandigheden. Met het werkoverleg wordt een vorm van bespreking bedoeld waarbij de betrokken medewerkers problemen die vaak voorkomen aangeven en bespreken hoe deze kunnen worden opgelost. Voorbeelden van zaken die in het werkoverleg naar voren kunnen komen zijn: planningen, de soorten en kwaliteiten van gereedschappen en de hulpmiddelen, hoe te werken met nieuwe methoden, de kwaliteit van materialen en dergelijke.

5.7 Preventieve bedrijfsgezondheidszorg

Omdat voorkomen beter is dan genezen, hebben de werknemers in de bouwnijverheid recht op een pakket bedrijfsgezondheidszorg. De precieze inhoud van dit pakket is beschreven in een bijlage van de CAO: het 'individugerichte pakket preventiezorg'.
Werknemers in de steigerbouw zullen volgens deze CAO jaarlijks een arbokeuring (PAGO) ondergaan door de Arbodienst.
Werknemers die werkzaamheden moeten doen met een verhoogd gezondheidsrisico, zoals het werkzaam zijn op terreinen van de chemische industrie, hebben recht op extra onderzoek (GPO). Werknemers die gezondheidsklachten hebben waarvan zij vermoeden dat die te maken hebben met hun werk kunnen het spreekuur van de bedrijfsarts bezoeken. Voorwaarde daarbij is wel dat zij zich niet ziek hebben gemeld. Als de bedrijfsarts vervolgactiviteiten noodzakelijk acht, bijvoorbeeld onderzoek op de werkplek, wordt dit ook uitgevoerd in het kader van dit pakket.
De hierboven genoemde activiteiten worden door Arbouw rechtstreeks betaald aan de arbodienst. Dit met uitzondering van het GPO. Hiervoor ontvangt de werkgever van de arbodienst de rekening.
De aanstellingskeuring hoort niet in het preventiezorgpakket. De aanstellingskeuring verschilt van de verplichte intredekeuring. Een aanstellingskeuring is een medisch onderzoek voor een werknemer die al werkt in de bouw en van werkgever wisselt. De kosten hiervoor worden eveneens door de arbodienst in rekening gebracht bij de werkgever.

5.8 Toekomst: loopbaanontwikkeling

Ondanks alle maatregelen en afspraken zal het werk van de steigerbouwers een zwaar belastend beroep blijven. Het is daarom de vraag of degenen die voor het beroep steigerbouwer kiezen, dit beroep hun gehele werkzame periode kunnen blijven uitoefenen. Het zou goed zijn als de steigerbouwer na een groot aantal jaren in dit beroep werkzaam te zijn geweest een omscholing volgt naar een lichamelijk minder belastende beroep in de bouwnijverheid. Het Loopbaantraject Bouw & Infra adviseert werknemers over hoe zij ook over een paar jaar nog goed in de bouw aan het werk kunnen zijn. Meer infor-

matie is te vinden op de websites: www.loopbaantrajectbouw.nl en www.watdoejijmorgen.nl.

5.9 Tenslotte

Dit A-blad biedt een groot aantal concrete maatregelen waarmee het werk gezonder, veiliger en lichter kan worden uitgevoerd. Bij Arbouw en de werkgevers- en werknemersorganisaties kunt u altijd terecht voor informatie en advies.

6 Informatie

Literatuur:

- Handboek Arbeidsmiddelen voor de bouwnijverheid, Arbouw, Amsterdam, 2005. (gratis te downloaden van www.arbouw.nl)
- Koopwijzer persoonlijke beschermingsmiddelen, Arbouw, Amsterdam, 1999. (gratis te downloaden van www.arbouw.nl)
- www.werkveiligophoogte.nl.
- PISA Productgroep Informatiesysteem Arbouw, Arbouw, Amsterdam, 2007. (gratis te downloaden van www.arbouw.nl of te bestellen op cd-rom)
- Risico-inventarisatie en -evaluatie lichamelijke belasting bij het steigerbouwen, Arbouw, Amsterdam, 1997.
- Richtlijn steigers, VSB/Bouwend Nederland, 2008.
- Brochure Arbeidsinspectie Arborisico's op bouwplaatsen (verschijnt in de loop van 2008).
- Keuzewijzer persoonsbegaanbaarheid, zie www.arbouw.nl.

7 Adressen

Arbouw
Postbus 213
3840 AE Harderwijk
Telefoon (0341) 46 62 00
Fax (0341) 46 62 11
Infolijn (0341) 46 62 22
info@arbouw.nl
www.arbouw.nl

Bouwend Nederland
Postbus 340
2700 AH Zoetermeer
Telefoon (079) 3 252 252
Fax (079) 3 252 290
E-mail: info@bouwendnederland.nl
Internet www.bouwendnederland.nl

CNV Vakmensen
Postbus 2525
3500GM Utrecht
Telefoon (030) 7511500
Fax (030) 7511859
CNV Info (030) 751 1001
info@cnvvakmensen.nl
www.cnvvakmensen.nl

FNV Bouw
Postbus 520
3440 AM Woerden
Telefoon (0348) 575 575
Fax (0348) 423 610
E-mail info@fnvbouw.nl
Internet www.fnvbouw.nl

Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)
Postbus 5059
2600 GB Delft
Telefoon (015) 269 03 90
Fax (015) 269 01 90
E-mail info@nen.nl
Internet www.nen.nl

Vereniging van Steiger-, Hoogwerk-,
en Betonbekistingsbedrijven (VSB)
Postbus 190
2700 AD Zoetermeer
Telefoon (088) 400 84 58
Fax: (088) 400 84 01
E-mail vsb@fme.nl
Internet www.vsb-online.nl

Arbouw
Postbus 213
3840 AE Harderwijk

T 0341 46 62 00
F 0341 46 62 11
info@arbouw.nl
www.arbouw.nl

Voor vragen over arbeidsomstandigheden:
Arbouw Infolijn 0341 46 62 22

ARB 2227 92991003